

ks. Stanisław Łabendowicz

Eucharystia daje życie

Nowy, trzyletni program duszpastersko-katechetyczny Kościoła katolickiego w Polsce, zatytułowany: *Eucharystia – Źródło, Szczyt i Misja Kościoła*, obowiązywać będzie w latach 2019-2022. Jest on kontynuacją duszpasterskiej pracy – wniosków i praktycznych sugestii pastoralnych – nad sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego. Jego głównymi założeniami są: „duszpasterstwo eucharystyczne, wzmocnienie zaangażowania duchownych i świeckich w przygotowanie i przeżywanie Eucharystii oraz odpowiednie świętowanie niedzieli”¹. Kluczową przesłanką programu jest zaproszenie wszystkich chrześcijan, osób świeckich i duchowieństwa, do pogłębienia wiary w realną obecność Syna Bożego – Jezusa Chrystusa w Najświętszym Sakramencie, co z kolei winno przełożyć się na ich osobiste zawierzenie się Bogu oraz bardziej świadome, aktywne i gorliwe uczestnictwo w Eucharystii. Lepsze poznanie sensu Mszy Świętej, prowadzące do pełniejszego przeżywania relacji z Bogiem, winno ponadto wzmocnić w wiernych pragnienie jak najczęstszego podejmowania adoracji Najświętszego Sakramentu.

Nowy program duszpastersko-katechetyczny w głównej mierze opiera się na nauczaniu papieskim, zwłaszcza na encyklice Jana Pawła II o Eucharystii w życiu Kościoła *Ecclesia de Eucharistia* oraz adhortacji apostolskiej Benedykta XVI *Sacramentum caritatis*. Z adhortacji Benedykta XVI wynika schemat programu, który będzie realizowany przez trzy najbliższe lata:

- 1) rok 2019/2020: Eucharystia – tajemnica wyznawana;
- 2) rok 2020/2021: Eucharystia – tajemnica celebrowana;
- 3) rok 2021/2022: Eucharystia – tajemnica świętowana².

1. Eucharystia jako tajemnica wyznawana

Papież Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* nazwał Eucharystię „tajemnicą wiary”³, którą można wyrazić trzema terminami: pamiątka, ofiara i uczta. Słowa: „Oto wielka tajemnica wiary” padają również z ust każdego kapłana celebrującego Mszę Świętą. Ma to miejsce po chwili ciszy tuż po przeistoczeniu (transsubstancjacji), czyli rzeczywistej przemianie chleba (hostii) i wina w prawdziwe Ciało i Krew

¹ *Eucharystia w centrum programu duszpasterskiego na lata 2019-2022*, <https://episkopat.pl/eucharystia-w-centrum-programu-duszpasterskiego-na-lata-2019-2022/>, data dostępu: 04.09.2019.

² Por. tamże; W. Skworec, *Słowo wstępne*, w: „*Wielka tajemnica wiary*”. Zeszyt teologiczno-pastoralny. Program duszpasterski Kościoła w Polsce na rok 2019/2020. *Eucharystia daje życie 2019-2022*, s. 5.

³ Benedykt XVI określił Eucharystię tym samym pojęciem, dodając jednocześnie, że jest ona „streszczeniem i podsumowaniem całej naszej wiary” (Benedykt XVI, *Sacramentum caritatis*, 6 [dalej: SCa]; por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1327 [dalej: KKK]).

Jezusa Chrystusa, dokonanej mocą Ducha Świętego. Aklamacja: „Oto wielka tajemnica wiary”⁴ wskazuje na fakt, że to, co przed chwilą miało miejsce w liturgii, jest nie tylko ujmowane aktem wiary, ale równocześnie stanowi nieprzeniknioną tajemnicę centralnego wydarzenia historii zbawienia – męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Odpowiedź wiernych na słowa kapłana: „Głosimy śmierć Twoją, Panie Jezu, wyznajemy Twoje zmartwychwstanie, i oczekujemy Twego przyjścia w chwale” uwydatnia misterium Syna Bożego, które aktualizowane jest w sposób bezkrwawy tu i teraz⁵. W ten sposób w Eucharystii „to, co jest nadprzyrodzone, Boskie, wkracza w czas, w nasz świat, w ludzkie bytowanie”⁶. Z tego też względu ta „wielka tajemnica wiary” jawi się jako rzeczywistość niesłuchanie złożona⁷.

Kościół katolicki wierzy, że Eucharystia jest jednocześnie, i to w sposób nierozdzielny, ofiarą Krzyża Chrystusa, pamiątką Jego Paschy oraz świętą ucztą. Potwierdziła to Święta Kongregacja Obrzędów w instrukcji *Eucharisticum misterium*, stwierdzając, że: „Msza Święta, czyli Wieczerza Pańska, jest zarazem i nierozdzielnie: ofiarą, która utrwała ofiarę krzyża; pamiątką śmierci i zmartwychwstania Pana mówiącego: «Czyńcie to na moją pamiątkę» (Łk 22, 19); świętą ucztą, w czasie której lud Boży przez przyjęcie Ciała i Krwi Pańskiej uczestniczy w dobrach ofiary paschalnej, wznawia nowe przymierze raz zawarte z ludźmi przez Boga w krwi

Chrystusowej, a w wierze i nadziei wyobraża i uprzedza ucztę eschatologiczną w królestwie Ojca, głosząc śmierć Pana «aż przyjdzie»” (EM 3; por. SC 6, 10, 47; Sobór Watykański II, *Presbyterorum ordinis*, 4). W podobnym tonie wypowiedział się Sobór Watykański II, twierdząc, że: „Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczerzy, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił Eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalić Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy Kościołowi powierzyć pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną, w której pożywamy Chrystusa, w której dusza napenia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały” (SC 47). Ojciec Święty Jan Paweł II w liście apostołskim *Mane nobiscum, Domine* wskazał, że Eucharystia jest również „eschatologiczną przyszłość”, która pozwala wiernym podążać drogą chrześcijańskiej nadziei (por. MNE 15).

Kościół wyznaje ponadto, że podczas Mszy Świętej w czasie konsekracji mocą Ducha Świętego dokonuje się przemiana chleba i wina w prawdziwe Ciałło i prawdziwą Krew naszego Zbawiciela. Ten sam Syn Boży, który dzień przed swoją śmiercią krzyżową ustanowił sakrament Eucharystii, jest w sposób cudowny i niepowtarzalny w niej obecny. Obecność ta, dokonana mocą Ducha Świętego, nie jest obecnością symboliczną czy duchową, lecz jest obecnością rzeczywistą, prawdziwą

⁴ Inne wersje tej aklamacji również wskazują na Eucharystię jako „tajemnicę wiary”:

1) Kapłan: „Wielka jest tajemnica naszej wiary”.

Wierni: „Ile razy ten chleb spożywamy, i pijemy z tego kielicha głosimy śmierć Twoją, Panie, oczekując Twego przyjścia w chwale”.

2) Kapłan: „Tajemnica wiary”.

Wierni: „Chrystus umarł, Chrystus zmartwychwstał, Chrystus powróci”.

3) Kapłan: „Uwielbiamy tajemnicę wiary”.

Wierni: „Panie, Ty nas wybawiłeś, przez krzyż i zmartwychwstanie swoje, Ty jesteś Zbawicielem świata”.

⁵ Por. Sobór Watykański II, *Sacrosanctum concilium*, 6 [dalej: SC]; R. Pierskała, „Oto wielka tajemnica wiary” – implikacje liturgiczne, w: „Wielka tajemnica wiary”. Zeszyt teologiczno-pastoralny. Program duszpasterski Kościoła w Polsce na rok 2019/2020. Eucharystia daje życie 2019-2022, s. 37.

i substancjalną. Chrystus w Eucharystii obecny jest w konkretnej i widzialnej formie. Pod postaciami chleba i wina kryje się On cały – Jego Ciało i Krew wraz z duszą i pełnią Bóstwa. Dzięki działaniu Ducha Świętego uobecnia się nie tylko sam Jezus Chrystus, ale również Jego samoofiarowanie się Ojcu za grzechy nasze i całego świata. Konsekwencją tej transsubstancjacji jest trwanie realnej obecności Syna Bożego tak długo, jak długo trwają postacie eucharystyczne⁸. Obecność ta nie kończy się więc wraz z zakończeniem liturgii Mszy Świętej, lecz jest kontynuowana w Najświętszym Sakramencie i jest dla Kościoła powodem do pozamszalnego kultu Chrystusa w Eucharystii. W ten sposób „akt adoracji poza Mszą Świętą przedłuża i intensyfikuje to, co dokonało się podczas samej celebracji liturgicznej. W rzeczywistości «tylko przez adorację można dojrzeć do głębokiego i autentycznego przyjęcia Chrystusa»⁹” (SCa 66). Ojciec Święty Jan Paweł II, inaugurując 17 października 2004 r. Rok Eucharystii, zachęcał wiernych, aby „nasze życie zostało ubogacone Eucharystią, abyśmy mocniej uwierzyli w obecność Chrystusa pod postaciami chleba i wina, abyśmy żyli Eucharystią”¹⁰.

Wszystkie wymiary Eucharystii – pamiętka, ofiara, uczta, eschatologiczna przyszłość, połączone w tajemnicy realnej obecności Chrystusa pod postaciami eucharystycznymi, wyrażają tę samą tajemnicę i są ze sobą ściśle i nierozdzielnie związane¹¹. Dlatego też Bogu obecnemu w Eucharystii należy się najwyższy kult uwielbienia i adoracji (por. EM 3; Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Wprowadzenie ogólne do Rytuału – Komunia święta i kult tajemnicy Eucharystycznej poza Mszą Świętą*, 3).

Papież Jan Paweł II w liście apostoelskim *Mane nobiscum, Domine* pobudzał chrześcijan do otwarcia się na Eucharystię jako tajemnicę, gdyż zawsze „obecna jest w człowieku pokusa, by zredukować Eucharystię do ludzkich wymiarów, podczas gdy w rzeczywistości to on winien otworzyć się na wymiary tajemnicy. Eucharystia jest zbyt wielkim darem, ażeby można było tolerować dwuznaczności i umniejszenia” (MND 14). Ojciec Święty Benedykt XVI dodał natomiast, że „wiera Kościół jest istotowo wiarą eucharystyczną i karmi się ona w szczególny sposób przy stole Eucharystii” (SCa 6). Papież Franciszek w encyklice *Lumen fidei* stwierdził

⁶ R. Pierskała, „Oto wielka tajemnica wiary” – implikacje liturgiczne, dz. cyt., s. 37.

⁷ Por. tamże; St. Holodok, *Eucharystia – tajemnica wiary*, https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TA/TAL/euch_taj_wiary.html, data dostępu: 09.09.2019.

⁸ Por. Z. Marek, *Eucharystia – dlaczego taka ważna?*, <https://www.deon.pl/religia/rekolekcje-wielkopostne/wielki-post-2013/sakramenty-katechizm/art,6,eucharystia-dlaczego-taka-wazna.html>, data dostępu: 09.09.2019; M. Rojek, *Tajemnica Eucharystii wciąż żywa w Kościele*, „Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej” 1995, nr 2, s. 23-25; tenże, *Eucharystia buduje Kościół: relacja między Kościołem a Eucharystią w kontekście doktrynalnym encykliki papieża Pawła VI „Mysterium Fidei”*, w: *Premisla Christiana*, T. Śliwa (red.), t. II, Przemyśl 1988/1989, s. 47; L. Bouyer, *Celebrazione eucaristica e preghiera nello Spirito*, Com 35(1977), s. 89; W. Miziołek, *Duszpasterstwo eucharystyczne*, w: *Eucharystia*, J. Krucina (red.), Wrocław 1987, s. 226-227.

⁹ Benedykt XVI, *Przemówienie do Kurii Rzymskiej (22 grudnia 2005)*, „Acta Apostolicae Sedis” 2006, nr 98, s. 45; zob. także: tenże, *Przemówienie do Kurii Rzymskiej (22 grudnia 2005)*, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie 2006, nr 2 (280), s. 16.

¹⁰ St. Holodok, *Eucharystia – tajemnica wiary*, dz. cyt.

¹¹ Por. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharystia*, 12 [dalej: EE]; A. Żądło, *Eucharystia w duszpasterskim posłannictwie Kościoła*, w: *Eucharystia w życiu Kościoła*, tenże (red.), Katowice 2005, s. 156-159; R. Pierskała, „Oto wielka tajemnica wiary” – implikacje liturgiczne, dz. cyt., s. 38; R. Chromy, *Eucharystia daje życie. Tematyka, założenia i cele programu duszpasterskiego dla Kościoła w Polsce na lata 2019-2022*, w: „Wielka tajemnica wiary”. Zeszyt teologiczno-pastoralny. Program duszpasterski Kościoła w Polsce na rok 2019/2020. *Eucharystia daje życie 2019-2022*, s. 12.

z kolei, że natura wiary najpełniej objawia się w Eucharystii, gdyż „jest ona cennym pokarmem dla wiary, spotkaniem z Chrystusem obecnym w sposób realny przez najwyższy akt miłości, dar samego z siebie, rodzący życie. W Eucharystii krzyżują się dwie osie, na których wspiera się wiara. Z jednej strony na osi historii Eucharystia jest aktem pamięci, aktualizacją tajemnicy, w której przeszłość jako wydarzenie śmierci i zmartwychwstania ukazuje swą zdolność otwarcia na przyszłość, antycypowania ostatecznej pełni. Liturgia przypomina nam o tym przez swoje *hodie* – «dzisiaj» tajemnicy zbawienia. Z drugiej strony oś biegnie od świata widzialnego ku niewidzialnemu. W Eucharystii uczymy się dostrzegać głębię rzeczywistości. Chleb i wino przemieniają się w ciało i krew Chrystusa, który uobecnia się w swej paschalnej drodze do Ojca: ten dynamizm wprowadza nas z ciałem i duszą w dążenie całego stworzenia ku swej pełni w Bogu” (LF 44). To właśnie uczestnictwo we Mszy Świętej, adoracja Najświętszego Sakramentu oraz postawa miłości wobec Boga i bliźniego są najlepszą weryfikacją wyznawanej wiary eucharystycznej¹².

2. Eucharystia jako tajemnica celebrowana

Celebrowanie Eucharystii jest „szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła, i jednocześnie jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc” (SC 10). Jako dziękczynienie okazywane przez ludzi Bogu Ojcu za dzieło

zbawienia dokonane w Jezusie Chrystusie¹³, celebrowanie liturgii jest czynnością złożoną, gdyż „obejmuje elementy boskie i ludzkie, niewidzialne i widzialne”¹⁴. Kościół wypełniając testament Jezusa z Wieczernika, celebrowa Eucharystię, w której obecny jest – pod postaciami chleba i wina – prawdziwy, realny Chrystus. W tej samej Eucharystii również uobecnia się i aktualizuje w sposób bezkrwawy misterium paschalne Zbawiciela – Jego męka, śmierć i zmartwychwstanie – poprzez które odkupił ludzkość i umożliwił jej dostęp do życia wiecznego w chwale Boga¹⁵.

Nakazując Kościołowi sprawowanie Mszy Świętej, Jezus pragnął włączyć we własną ofiarę wszystkie członki swojego Ciała – każdego swojego wyznawcę, gdyż liturgia nie jest tylko dziękczynieniem i oddawaniem chwały Bogu, ale jest przede wszystkim uświęcenie człowieka. Potwierdza to *Konstytucja o liturgii* Soboru Watykańskiego II, stwierdzając, że: „Z liturgii przeto, a głównie z Eucharystii jako ze źródła, spływa na nas łaska i z największą skutecznością przez nią dokonywa się uświęcenie człowieka w Chrystusie i uwielbienie Boga, które jest celem wszystkich innych dzieł Kościoła” (SC 10). Innymi słowy mówiąc: „najgłębszym sensem Świętej Eucharystii, która oznacza «dziękczynienie»: dziękczynienie Bogu Ojcu, Synowi i Duchowi Świętemu, który nas ogarnia i przemienia w swojej komunii miłości”¹⁶.

Kościół jest miejscem własnym celebracji liturgicznej eucharystycznej¹⁷. Eucharystia jest więc „najskuteczniejszym

¹² Por. R. Pierskała, „Oto wielka tajemnica wiary” – implikacje liturgiczne, dz. cyt., s. 52.

¹³ Por. tamże, s. 39; J. Janicki, *Misterium paschalne w Mszałem rzymskim Pawia VI. Studium liturgiczno-teologiczne eucharystii okresu wielkanocnego*, Warszawa 1992, s. 98-101.

¹⁴ K. Lijka, *Sztuka celebrowania liturgii*, „Studia Gnesnensia” 2011, t. XXV, s. 236.

¹⁵ Por. Z. Marek, *Eucharystia – dlaczego taka ważna?*, dz. cyt.

¹⁶ Franciszek, *Katecheza środowiska ogłoszona w czasie audjencji generalnej*, Watykan, 8 listopada 2017 r.

¹⁷ Por. M. Rojek, *Tajemnica Eucharystii wciąż żywa w Kościele*, dz. cyt., s. 15-16; W. Granat, *Dogmatyka katolicka. Sakramenty święte. Sakramenty w ogólności. Eucharystia*, t. VII, cz. 1, Lublin 1961, s. 156.

narzędziem budowy Kościoła”¹⁸. Liturgia, mając charakter eklezjotwórczy, tworzy wspólnotę nie tylko między Bogiem a człowiekiem, a także łączy człowieka z bliźnimi¹⁹. Posiada więc „dwie istotne płaszczyzny, a mianowicie: wertykalną i horyzontalną, co oznacza wspólnotę Bożą w Duchu Świętym z Chrystusem i z samym Bogiem Ojcem oraz realizowaną właśnie przez nią wspólnotę ludzką między braćmi”²⁰. Eucharystia stanowi czynnością świętą, gdyż jest nie tylko działaniem Kościoła, ale przede wszystkim działaniem Chrystusa-Kapłana – jako głównego liturga – oraz Ducha Świętego (por. SC 7). Jako sakrament jest ona aktem Kościoła, ale „nie w sposób pierwotny, ponieważ w ten sposób jest ona istotnie aktem Chrystusa, którego Duch Święty czyni obecnym”²¹.

Wszyscy wierni na mocy przyjętego chrztu świętego dostępują nie tylko łaski i prawa, ale także obowiązku udziału w świętych obrzędach liturgicznych. Powinność ta wynika także z ich uczestnictwa we wspólnym kapłaństwie. Liturgia nie jest więc wyłącznie aktem samego celebransa, ale winni włączyć się w nią wszyscy uczestnicy zgromadzenia eucharystycznego²². Należy jednak pamiętać o tym, aby „każdy spełniający swą funkcję, czy to duchowny, czy świecki, powinien czynić tylko to i wszystko to, co należy do niego z natury rzeczy i na mocy przepisów liturgicznych” (SC 28). Każdy uczestnik liturgii ma również obowiązek dbania o to, żeby czynności liturgiczne sprawowane

były w sposób ważny i godny, bez pośpiechu, niedbalstwa czy popadania w rutynę (por. SC 11, 14, 48; KKK 1141).

Wyznawcy Chrystusa winni przystępować do celebracji eucharystycznej z należyтым usposobieniem duszy oraz angażować się w nią w sposób świadomy, pełny, gorliwy i czynny, tak aby przynosiła im jak największe owoce (por. SC 11, 14, 48; KKK 1141). Czynne uczestnictwo – zdaniem Benedykta XVI – należy „rozumieć w sensie głębszym, poczynawszy od większej świadomości tajemnicy, która jest celebrowana, aż do jej związku z codzienną egzystencją” (SCa 52). Oznacza to, że wierni w celebrację liturgiczną winni zaangażować się całym swoim jestestwem – duszą i ciałem, co powinno wyraża się przez wiarę, miłość oraz akty zewnętrzne²³.

Uczestnictwo w świętych obrzędach wymaga od jej uczestników przygotowania, zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego. Kapłan i wierni „powinni podchodzić do sprawowania liturgii z czystym sercem, z pokorą, miłością, wiarą, wdzięcznością oraz wolnością od szkodliwych i nieuporządkowanych uprzedzeń i przywiązań. Liturgia dobrze przygotowana i sprawowana w duchu służby, w skupieniu polegającym na zgodności myśli ze słowami i gestami, angażująca całego człowieka wraz z jego wolą, rozumem i uczuciami może być pociągająco piękną i owocną sztuką”²⁴. Papież Benedykt XVI w adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* wymienia osobiste warunki godnego i owocnego przeżycia celebracji

¹⁸ W. Granat, *Dogmatyka katolicka...*, dz. cyt., s. 156; por. M. Rojek, *Tajemnica Eucharystii wciąż żywa w Kościele*, dz. cyt., s. 26.

¹⁹ Por. Z. Marek, *Eucharystia – dlaczego taka ważna?*, dz. cyt.

²⁰ M. Rojek, *Tajemnica Eucharystii wciąż żywa w Kościele*, dz. cyt., s. 15-16.

²¹ Tamże, s. 26.

²² Por. K. Lijka, *Sztuka celebrowania liturgii*, dz. cyt., s. 235.

²³ Por. Z. Janiec, *Troska o celebrację eucharystyczną w świetle adhortacji apostolskiej «Sacramentum caritatis» Ojca Świętego Benedykta XVI*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 2007, nr 4, r. LX, s. 307-308; R. Pierskała, *Ars celebrandi w odnowionej liturgii*, dz. cyt., s. 106-107; K. Lijka, *Sztuka celebrowania liturgii*, dz. cyt., s. 237.

²⁴ K. Lijka, *Sztuka celebrowania liturgii*, dz. cyt., s. 239.

eucharystycznej, którymi są: duch ciągłego nawracania się, skupienie i cisza, post, spowiedź sakramentalna (jeśli konieczna). Ojciec Święty zachęca również do pełnego uczestnictwa we Mszy Świętej, czyli przyjęcia Komunii Świętej. Osobom, które nie mogą z jakichś powodów przystąpić do stołu eucharystycznego, papież przypomina, że: „uczestnictwo we Mszy Świętej pozostaje konieczne, ważne, znaczące i owocne. W tej sytuacji, dobrze jest żywić pragnienie pełnego zjednoczenia z Chrystusem, za pomocą, na przykład, praktyki komunii duchowej” (SCa 55; por. EE 34).

3. Eucharystia jako tajemnica świętowana

Eucharystia jest dobrem wspólnym całego Mistycznego Ciała Chrystusa – Kościoła²⁵. Ojciec Święty Jan Paweł II w liście apostolskim *Dominicae cenae* podkreślił, że jest ona „największym darem, jakim w porządku łaski i sakramentu Boski Oblubieniec obdarzył i stale obdarza swoją Oblubienicę” (DC 12). Zrozumienie przez wszystkich chrześcijan tego daru – sensu i znaczenia Eucharystii oraz tego, co dokonuje się w czasie jej sprawowania – winno prowadzić ich do coraz bliższej relacji z Bogiem i pełniejszego jej przeżywania²⁶.

Jak stwierdza Sobór Watykański II: „Eucharystia jest źródłem i zarazem szczytem całego życia chrześcijańskiego” (SC 11). Ojciec Święty Paweł VI dodaje: „Jeżeli bowiem święta liturgia zajmuje główne miejsce w życiu Kościoła, to jakby serce i ośrodek tejże świętej liturgii stanowi tajemnica eucharystyczna, jako źródło życia, w którym obmyci i umocnieni wzajemnie

najściślejszymi więzami miłości” (*Mysterium fidei*, 3). Eucharystia ma więc ogromne znaczenie dla życia religijnego wyznawców Chrystusa²⁷. Fakt ten potwierdza świadectwo życia wielu świętych i męczenników. Jako przykład takiego stosunku ludzi do Eucharystii, papież Franciszek wymienił grupę wyznawców Chrystusa z Afryki Północnej, którzy na początku IV wieku byli prześladowani przez cesarza rzymskiego Dioklecjana. Zapytani przez prokonsula rzymskiego – po swoim aresztowaniu podczas sprawowania Mszy Świętej – dlaczego uczestniczyli w Eucharystii, mając świadomość, że jest to absolutnie zabronione i zagrożone karą śmierci, odpowiedzieli: „bez niedzieli nie możemy żyć”²⁸. Słowa te oznaczały, iż „nie mogli żyć, ich chrześcijańskie życie zamarłoby, gdyby nie mogli sprawować Eucharystii”²⁹. Franciszek przypominał także, że również dzisiaj nie brakuje ludzi, którzy mimo wielkiego ryzyka – do utraty własnego życia włącznie – nie wahają się uczestniczyć w zgromadzeniach eucharystycznych, niejednokrotnie celebrowanych w ukryciu. Osoby te dają nam świadectwo, że „można wyrzec się życia ziemskiego z powodu Eucharystii, ponieważ daje nam ona życie wieczne, czyniąc nas uczestnikami zwycięstwa Chrystusa nad śmiercią. Świadectwo to jest wyzwaniem dla nas wszystkich i domaga się odpowiedzi na pytanie, co dla każdego z nas oznacza udział w ofierze Mszy Świętej i przystępowanie do Stołu Pańskiego”³⁰.

Eucharystia jest centrum życia każdego chrześcijanina ze względu na działanie samego Boga oraz na wielkość tych dzieł. To tu dokonuje się

²⁵ Por. R. Chromy, *Eucharystia daje życie...*, dz. cyt., s. 11-12.

²⁶ Por. Franciszek, *Katecheza śródowa...*, dz. cyt.

²⁷ Por. P. Libera, „Przygotujcie drogę Panu, prostujcie ścieżki dla Niego”. List pasterski o obowiązku uczestniczenia w Eucharystii niedzielnej, Płock, 30 listopada 2012 r.; Z. Marek, *Eucharystia – dlaczego taka ważna?*, dz. cyt.

²⁸ Por. Franciszek, *Katecheza śródowa...*, dz. cyt.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

uświęcenie świata i człowieka. Celebracja liturgii Mszy Świętej jest także najlepszym sposobem oddawania czci Bogu Trójjedynemu. To podczas Eucharystii uobecnia się prawdziwie sam Syn Boży – Jezus Chrystus, a także Jego dzieło odkupienia ludzkości. Dzięki Jego pośrednictwu uczestnicy zgromadzenia eucharystycznego zawierają z Bogiem nowe i wieczne przymierze, a także, zacieśniając między sobą więzi, stają się jednym ludem Bożym – Kościołem. To właśnie w Eucharystii „wspólnota Kościoła ukazuje się konkretnie jako wspólnota z Bogiem i z braćmi. Pojednanie, przymierze i wynikająca z niego wspólnota wierzących z Bogiem stale się realizuje i aktualizuje w celebracji eucharystycznej, tak, że chrześcijanin uczestniczący w Eucharystii staje się bardziej żywym członkiem Kościoła”³¹. Udział w celebracji liturgii sprawia również, że już teraz wierni uzyskują dostęp do samego Boga i otrzymują zadatek życia wiecznego³². Eucharystia jest więc „cudownym wydarzeniem, w którym uobecnia się Jezus Chrystus, nasze życie. Uczestnictwo we Mszy świętej to «przeżywanie po raz kolejny Męki i zbawczej śmierci Pana. Jest to teofania: Pan uobecnia się na ołtarzu, aby być ofiarowanym Ojcu dla zbawienia świata»³³. Pan jest tam, z nami, obecny”³⁴. Innymi słowy, Eucharystia jest „wyjściem na spotkanie z męką i zmartwychwstaniem Pana”³⁵. W niej człowiek „najpełniej uświadamia sobie, skąd pochodzi, gdzie się znajduje i dokąd zmierza”³⁶.

Jednym z podstawowych obowiązków każdego chrześcijanina jest świętowanie Dnia Pańskiego. Powinność ta wynika z trzeciego przykazania otrzymanego od samego Boga: „Pamiętaj, abyś dzień święty święcił” (por. Wj 20,8-11). O tym obowiązku przypomina także pierwsze przykazanie kościelne: „W niedzielę i święta nakazane uczestniczyć we Mszy świętej i powstrzymać się od prac niekoniecznych”. Z tych względów Kościół zobowiązuje, pod groźbą popelnienia grzechu ciężkiego, wszystkich wiernych, którzy nie mają poważnych przeszkód, do udziału w niedzielnej celebracji eucharystycznej.

Już na początku II wieku biskup Antiochii Syryjskiej św. Ignacy pisał w jednym ze swoich listów, że cechą charakterystyczną chrześcijan jest świętowanie Dnia Pańskiego – niedzieli³⁷. Papież Benedykt XVI z kolei wyznaje, że dla niego „świętowanie od samego początku niedzieli jest jednym z najmocniejszych dowodów na to, że w tym dniu wydarzyło się coś niezwykłego – Zmartwychwstanie Chrystusa!”³⁸. Świętowanie Dnia Pańskiego i udział w niedzielnej Eucharystii jest więc podstawowym znakiem wiary chrześcijańskiej, gdyż „wiera wyraża się w obrzędzie, a obrzęd zwiększa i umacnia wiarę” (SCa 6)³⁹.

Niedziela, jako dzień pełen radości ze zmartwychwstania Jezusa Chrystusa, posiada charakter świąteczny. Świętowanie Dnia Pańskiego nie może jednak ograniczać się wyłącznie do udziału we Mszy Świętej. To również

³¹ M. Rojek, *Tajemnica Eucharystii wciąż żywa w Kościele*, dz. cyt., s. 26; por. J. Krucina, *Eucharystia jako dobro wspólne Kościoła*, w: *Eucharystia*; tenże (red.), Wrocław 1987, s. 249-250.

³² Por. Z. Marek, *Eucharystia – dlaczego taka ważna?*, dz. cyt.

³³ Franciszek, *Homilia podczas Mszy Świętej w Dom Świętej Marty*, Watykan, 10 lutego 2014 r.

³⁴ Tenże, *Katecheza środowa...*, dz. cyt.

³⁵ Tamże.

³⁶ Z. Marek, *Eucharystia – dlaczego taka ważna?*, dz. cyt.

³⁷ Por. P. Libera, *„Przygotujcie drogę Panu, prostujcie ścieżki dla Niego”...*, dz. cyt.

³⁸ Cyt. za: tamże.

³⁹ Por. tamże.

obowiązek powstrzymywania się od prac niekoniecznych. Czas w ten sposób zaoszczędzony, chrześcijanie winni przeznaczyć na odpoczynek, najlepiej w gronie rodzinnym. Jest to również dobra pora na zatrzymanie się, wyciszenie, podjęcie refleksji, „naładowanie akumulatorów” i nabranie duchowej energii na cały nadchodzący tydzień. Świętowanie niedzieli winno promieniować na całe życie chrześcijanina, nadając mu wartość i sens⁴⁰.

Wierni uczestniczący w zgromadzeniu eucharystycznym są powołani do tego, żeby „byli znakiem i środkiem antycypacji Królestwa Bożego w świecie. Oni są powołani, aby dawali świadectwo zbawienia Bożego w Chrystusie uczestnicząc w ewangelizacji świata i służbie bliźniego”⁴¹. Dlatego każda wspólnota parafialna winna wychodzić do ludzi, zwłaszcza młodych, z zaproszeniem – nie tylko słownym, ale i świadectwa życia – do uczestnictwa w uczcie eucharystycznej, szczególnie niedzielnej i świątecznej. Nie powinna ona zapominać także o osobach, które nie są w stanie samodzielnie dotrzeć do kościoła – o ludziach starszych, chorych czy niepełnosprawnych. W tym przypadku nieocenioną posługę pełnią nadzwyczajni szafarze Komunii Świętej⁴².

Celebrowana Eucharystia tworzy i buduje wspólnotę wiernych. I właśnie to „eklezyjalność Eucharystii wyznacza praktykę codziennego życia w Kościele i pozostałaby ona pozbawiona czegoś istotnego, gdyby w konsekwencji nie podkreśliło się rzeczywistych wymagań tego sakramentu w życiu

społecznym wierzących, gdyż owocne uczestnictwo w Eucharystii domaga się życia zgodnego z duchem Ewangelii. Eucharystia jest ewidentnym i charakterystycznym znakiem dawania, czyli Kościół eucharystyczny spełnia się w funkcji miłości, przez którą realizuje się dar”⁴³. Dlatego Dzień Pański jest także okazją do okazania miłosierdzia i solidarności z potrzebującymi bliźnimi, zwłaszcza tymi najsłabszymi, cierpiącymi i ubogimi.

Zakończenie

Podstawowym założeniem programu duszpastersko-katechetycznego na lata 2019-2022 jest umacnianie u wiernych świadomości, iż Eucharystia jest sakramentalnym spotkaniem ze Zmartwychwstałym Chrystusem, który daje nam swoje Ciało i swoją Krew jako pokarm, zarówno na życie doczesne, jak i na życie wieczne. Realizując program należy dążyć do tego, aby dla każdego wierzącego Eucharystia stała się szczytem i źródłem jego chrześcijańskiego życia oraz znajdowała się w centrum całej aktywności liturgicznej, gdyż wokół niej skupiają się wszystkie sakramenty i nabożeństwa, a także wszelka działalność duszpastersko-katechetyczna⁴⁴.

Prowadzenie wiernych, zwłaszcza dzieci i młodzieży, do tego celu wymaga ogromnego wysiłku katechetycznego podejmowanego przede wszystkim przez rodziców, katechetów i księży. W związku z tym, najpierw oni sami winni pogłębić swoją wiedzę o Eucharystii i prawdach wiary, a także dążyć

⁴⁰ Por. S. Biel, *Niedziela to nie tylko Eucharystia*, <https://www.deon.pl/161/art,1876,niedziela-to-nie-tylko-eucharystia.html>, data dostępu: 09.09.2019.

⁴¹ M. Rojek, *Tajemnica Eucharystii wciąż żywa w Kościele*, dz. cyt., 29.

⁴² Por. W. Skworc, *Słowo wstępne*, dz. cyt., s. 7-8.

⁴³ M. Rojek, *Tajemnica Eucharystii wciąż żywa w Kościele*, dz. cyt., 26; por. J. Glemp, *Gdy otwierają się bramy do II Kongresu Eucharystycznego*, w: *Eucharystia*, J. Krucina (red.), Wrocław 1987, s. 48; G. Colombo, *La teologia del Eucaristia*, w: *Eucaristia, presbiteri e comunità*, AA, W., Milano 1983, s. 50-51.

⁴⁴ Por. *Eucharystia w centrum programu duszpasterskiego na lata 2019-2022*, <https://zakony-zenskie.pl/eucharystia-w-centrum-programu-duszpasterskiego-na-lata-2019-2022/>, data dostępu: 04.09.2019.

do autentycznego przeżywania wiary i gorliwego angażowania się w liturgię eucharystyczną, a dopiero później starać się przelewać to na uczniów. W ten sposób ukazać dzieciom i młodzieży prawdziwego Boga, doprowadzą ich do spotkania z Nim oraz wypracują w nich potrzebę aktywnego włączania się w celebrację liturgiczną. Dzięki temu wiara eucharystyczna uczniów ożywi się, a ich uczestnictwo w życiu Kościoła stanie się głębsze, bardziej świadome, gorliwsze i aktywniejsze.

Wskazania dla katechetów:

– ukazywać Eucharystię jako źródło uświęcenia każdego człowieka i całego Kościoła;

– zachęcać wszystkich wiernych do częstego przystępowania do Komunii Świętej;

– pogłębiać współodpowiedzialność za właściwe świętowanie Dnia Pańskiego, a szczególnie za uczestnictwo w niedzielnej i świątecznej Eucharystii;

– podkreślać związek uczestnictwa w Eucharystii z obowiązkiem miłości bliźniego i odpowiedzialnością za sprawę doczesne;

– troszczyć się o piękno celebracji eucharystycznej;

– zachęcać wiernych do wspólnej i indywidualnej adoracji Chrystusa obecnego w Najświętszym Sakramencie;

– modlić się o wzrost życia eucharystycznego.

Ks. dr hab. Stanisław Łabendowicz, prof. KUL – Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

ks. Karol Kwiatkowski

Aspekty cywilizacji śmierci w nauczaniu Świętego Jana Pawła II

Dokonując analizy zagadnienia cywilizacji śmierci, podkreślić należy, że jest to przejawem braku poszanowania życia. W kulturze współczesnej obecna na wielu płaszczyznach postawa obojętności, jest wypadkową sposobu prezentacji omawianego zagadnienia przez media. Promocja i sposoby promocji podejścia do życia oraz akceptowanie go przez społeczeństwo prowadzi w konsekwencji do rozwoju gospodarczego, który jest postrzegany, jako źródło dochodu.

Aktualność podejmowanej analizy przez autora niniejszego artykułu świadczy o dużej dostępności literatury poruszającej temat kultury śmierci. Traktuje ona o złożoności

zjawisk ukierunkowanych przeciw życiu człowieka. Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes* prezentuje nauczanie, o człowieku który został wyposażony wolność mówiącą o jego godności.

Święty Jan Paweł II, podczas swego pontyfikatu wyrażał postawę dezaprobaty wobec działań ukierunkowanych przeciw życiu od jego początku po naturalny kres. Sztandarowym źródłem jest encyklika *Evangelium vitae* mówiąca o wartości i nienaruszalności życia ludzkiego. Encykliki: *Sollicitudo rei socialis*, *Laborem exercens*, *Centesimus annus*, *Dives in misericordia*, papieża Jana Pawła II pozwalają wskazać na podstawę